

NR. 3

DETSEMBER 1939

XII AASTAK.

Kooli elu.

Kooli XX aastapäev.

Kooli XX aastapäeva tähistamine algas kooli näitusega pühap., 12. nov. kooli ruumes. Näitus oli avatud pühap. kl. 12—18 ja järgneval päeval, 13. nov. kl. 10—15. Näitus võttis enese alla enamiku kooliruumidest ja andis tõhusa ülevaate kooli õpetuslikust tegevusest ja õppetöö saavutustest. Näituse avapäeval toimusid ka koorilaulu, võimlemis- ja plastika-ettekanded võimlas. Näituse mõlemal päeval oli rohkesti näituse külastajaid, kes avaldasid oma täielikku rahulolu näituse kohta.

Näituse viimasel päeval ilmus trükist ka TTG juubelialbum ja värske „TTG“ kaksiknumber.

XX aastapäeva aktus algas „Vanemuise“ kontsertsaalis 14. nov. kl. 10. Aktuseruumi täitis rohkearvuline õpilas-, vilistlas-, õpetajas- ja külalispere. Aktusekava lõppedes andsid edasi suulisi tervitusi Tartu linnavalitsuse poolt linnanõunik dr. R. Sinka, maavalitsuse poolt koolide inspektor A. Kurvits, Lastevanemate-komitee poolt komitee esimees hr. A. Juhani, Vilistlaskogu poolt selle juhataja prl. G. Virks, Tartu I Gümna. õpilaste esindaja ja TIIG õpilaspere vanem V. Liik. Kirja ja telegraafi teel õnnitlesid kooli hr. haridusminister P. Kogerman, Tartu maa- vanem Lauri, prefekt Roovere, ENKS Tütarl.-gümnaasium, Tartu I Gümnaasium, H. Treffneri Gümnaasium, Tartu Kommertskool, Tartu Kolledž, Tartu Seminar, end. inspektress O. Ramul, end. õpetaja J. Püttsepp, ENKS Tütarl.-Gümnaasiumi Õpilasing, H. Treffneri Gümnaasiumi Õpilaskond, Tartu Kommertskooli Õpilaskond ja Tartu Tehnikumi abiturientid. Aktus lõppes direktori tänuõnadega ja hümniga.

Pärast aktust korraldati ühine rongkäik TIG kooli orkestri saatel, kes kaunistas ka oma mänguga aktust, Vabadus-samba juurde, kus rivistunult kuulati ära dir. J. Adamsoni lühike vaimustav kõne ja orkestri poolt ettekantud „Isamaa ilu hoieldes“.

Aastapeo ettekanded „Vanemuise“ teatrisaalis toimusid kahel korral: nooremaile klassidele kl. 16 ja vanemaile kl. 19.30. Ettekanded õnnestusid eranditult hästi ja väga hästi ja leidsid aina kiitust piduliste poolt.

Teiskordse ettekande järele koguneti „Vanemuise“ kontsertsaali, kus algas seltskondlik osa, mis kestis ligikaudu kl. 23-ni.

Osavõtt ettekannetest ja tantsuosast oli rohke.

Üldiselt tuleb pidada TTG XX aastapäeva pühitsemist täiesti kordaläinuks.

Jõuluõhtu kava.

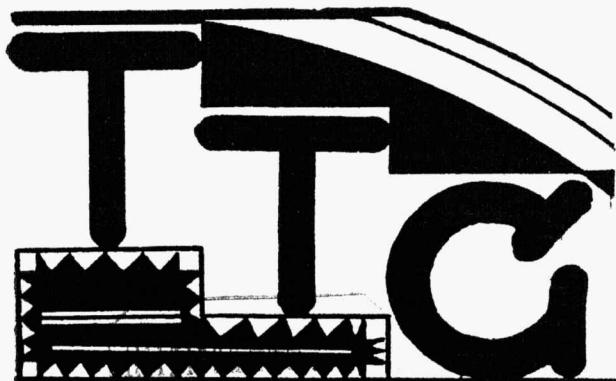
- I. Vaimulik osa (võimlas).
 - Siioni tütar. G. F. Händel. — Gümna. I, II ja III kl. koor õpil. H. Roonurme juhatusel.
 - Kellahelin. A. Södermann. — Reaalk. IIIa, IIIb ja prog. V kl. koor õpil. E. Pedosoni juhatusel.
 - Jõuluöö. — Prog. II kl. koor õpil. J. Neggo juhatusel.
 - Jõuluevangeelium.
 - Jõululaul. C. Rathbone. — Reaalk. IIA, IIB ja prog. IV kl. koor õpil. S. Haugase juhatusel.
 - Ühislaul.
 - Vaimulik kõne.
 - Jõuluöö. J. Jürme. — Reaalk. Ia ja Ib ja prog. III kl. koor õpil. S. Haugase juhatusel.
 - Ühislaul.

II. Jõuluvana (võimlas).

- III. Koosviibimised klassides.
- IV. Ühiskogumine saalis ja jõuluõhtu lõpetamine kõne ja ühislauluga.

Film liiklemisest.

21. nov. linastati kinos „Apollo“ liiklemisnädala puhul liiklemisfilm, kus hr. Tann teedeministeeriumist kõneles liiklemisõnnetustest ja nende põhjustest. Siis nägime ka filmi igasugustest liiklemisõnnetustest ja nende põhjustest. Lisaks liiklemisfilmile nägime veel Vene filmi loomadest ja teiseks Briti laevastikku ja selle tegevust.

TARTU II GÜMNAASIUMI,
TARTU II PROGÜMNAASIIUMI JA TARTU II REAALKOOLI HÄÄLEKANDJA

Nr. 3. **25215** 20. detsember 1939.

XII aastakäik.

Väljaandja: Tartu II Gümnaasium. Pea- ja vastutav toimetaja: K. Raud, abi A. Raielo. Tegevtoimetaja: L. Pullerits. Toimetuse liikmed: H.-L. Imelik, T. Kudeviita, L. Laursoo, V. Lepasson, A. Mägi, H. Parmson, V. Saral. Kunstiline nõuandja: J. Hirv. Talituse juhataja: V. Käpa. — „TTG” ilmub 8 korda aastas igal õppekuul, välja arvatud augusti- ja septembrikuu. Tellimishind aastatellijale 25 s. number, kuu- tellijale 30 senti number.

Petlemast tagasi ühes karjastega.

„Karjased läksid tagasi Jumalale au andes ja teda kiites kõige eest, mis nad olid kuulnud ja näinud...”

Jõuluevangeeliumist.

Taas on nad jälle jõudnud pärale, need meie kuninglikud pühad. Varsti seisame lauldes ja jõuluevangeeliumi kuulates küünlatuledest sädeleva jõulukuuse ümber — küll üheskoos sõpradega kooli valgus ja avaras saalis, küll omaste keskel koduses hubasuses või taas Kristuse kogudusega kirikus pühal jõuluõhtul. Ning ikka ja uuesti elame üle midagi sõnul seletamatut, mingit ebaargipäevast, otsekui segama-

tut pühapäeva, millele hüüaksime: „Oh viibi veel!” Tõesti jõuluõös on eriline võlu; nii vana kui noort ta haarab oma valgustavasse ja soojendavasse embusse.

Ega muidu täitu jõuluõhtul kirikud tulvil inimestest. Siia koguneb hulgani neidki, kes sagedasti kogu aasta kestel ei ole tundnud tarvidust mõelda sellele, mis on ühenduses Jumala ja jõululaps Jeesusega, igavese elu ja taevaliku rõõmuga, kuid jõuluöö sala-

duslikkus meelitab neid kõiki kirikusse, nagu meelitas Petlema karjaseidki pühal ööl Petlema.

Ent mida siis nägid ja kuulsid karjased Petlemas?

Eks sedasama, millest kuuleme meiegi jõuluõhtul loetavat ja lauldavat koguduses, et Jumal on ilmutanud oma armastuse kalleima vara armastuseta ja külmale maailmale, et see Jumala armastus tahab saada kõigile jäävaks omanduseks ja hinge omaduseks, mille läbi teostub maailmas igavene rahu, kõikide rahvaste leppimine ja vennastus, ja et selle sama Jõululapse läbi leiab lunastuse kurjusest, kadedusest, vihkamisest ja kõigest ülekohtust iga inimene.

Kui armas kuulda, kui tore mõtelda, kui hea unistada kõigest sellest eriti tänapäeval, mil mõlab sõda ligidal ja kaugel!

Ent kas ainult selleks, et läbi elada jõulusära, mõtelda ja unistada armsasti?

Ei. Me tahame ka ühes teises asjas sarnased olla Petlema karjastega. Me tahame üheskoos nendega tagasi minna „Jumalale au andes ja teda kiites“ oma igapäevase töö juurde. Me töö-

tame mitte ainult jõuluõhtul end tahta lasta soojendada inimkonna põliste taasläidetud igatsuste paisetel, vaid me töötame jõuluõölt, Petlema söimest kaasa võtta unistusi ja ideaale oma töösse ja käitumisse, oma igapäevastesse toiminguisse ja võitlustesse, et Jumala au ja kiitus säraks alati me silmades ja kõlaks sõnades, me argipäeva töödes ja võitlustes. Ja et me ainult jõuluõhtul ei otsiks üles kirikuõpinkki ja ainult kord aastas ei laseks enestelē kuulutada jõulusõnumit maailmalunastaja Jeesusest Kristusest, selleks laste jöuluõhtu valgussärast end seevõrd haarata, et see meid viiks tagasi Jumalale au andma ja teda kiitma kogu aasta kestel.

Sest eks ole nii väga puudu me silmades rõõmusärast, me sõnades tõe kõnest, me töödes ausameelsusest, me kodudes rahumeeldest ja andeksandmisest, me vahekordades nii väga puudu kannatlikkusest ja vennameeldest. Seda kõike tahab anda meile jõululaps Jeesus Kristus, kui me vaid temalt ja tema läbi otsime lunastust ja lepitust, uut algust heaks eluks, mis on kõige käegakatsutavam viis Jumalale au andmiseks ja tema nime kiitmiseks.

J. Kimmel.

Talv südames.

Ei ole valgus enam kiirgav, hele:
ta mahe nagu leige tuulehoog.
See rahu toob ka väsind südamele
ja vaikseks, vaiksemaks jääb mässav voog.

Kui maailm mähkunud on lumeuttu
ja loodus saanud puhta valge rüü,
siis süda tajub kaunist muinasjuttu
ja kaob rõhuv, raske tunne süüst.

Ah, veidi leebemaks on jäänud kurbus —
tast osa langenud on lumega.
On langend maha — sinna ta ka surgu!
Mil tast küll täieliselt vabaks saan? A. R—a.

Minu ema.

Kas tunned, see on ju tema:
käib, selg küürus, suu palvetes,
öid, päevi mu mõtteid ja tegusid valvates —
mu ema.

Kui kaugel olen ma temast!
Kuid iga minut ta mõtted mu päralt,
ei kunagi minust pöördu ta ära —
mu ema.

Kas tunnen ta pisaraid, valu,
kui muretseb minu pärast,
tunneb rõõmu mu silmade särast
ja palub?! A. R—a.

Diagnoos.

Lamasin selili ja vahtisin lakke.
Seal oli igas nurgas ämblikuvõrku,
aga lae keskel jalutasid ringi kärbsed.
Nurka võrku minna neile nähtavasti ei meeldinud. Siis vaatasin aknaid.
Ka seal kõndisid kärbsed.

Mõni tõusis vahelduseks lendu ja siirdus lakke. Laest jälle teine lendas akna peale.

Kuidas nende kärbestega lugu oli, mõtlesin. Ühel kärbsel pidi olema miljon järeltulijat. Kui oleks

olemas kärbeste riik ja sealne valetsus otsustaks laste pealt preemiat maksa, ei tea, kas siis tõuseks emakärbse aastane toodang kahe miljoni peale. Ja kas see riik oleks nii rikas, et jõuaks igale kärbsele iga lapse pealt sendi maksta. Vist ikka ei jõuaks. Või kui need miljonid peaksid kõik meeles, kes on nende lähemadki sugulased, ja käiks üksteise pool külas? Küll võiks siis tulla hull parv kokku, kui näiteks nende vanaema peaks sünnipäeva. Ega vist mahuks kõik siia tuppa ära, nooremad peaksid jääma ukse taha.

Siis olin jäänud magama. Ärkasin üles mingisuguste häälte peale. Vaatasin kella. Kaks tundi oli möödunud minu haigeksjäämise ajast.

Hääled tulid õuest akna alt. Üks rääkija kuuldus olevat Riina ema, teised kaks olid mulle tundmatud. Ainult niipalju võisin häälte järele kindlaks teha, et üks oli mees ja teine naine. Arvatavasti mõlemad vanemad inimesed. Kui olin mõned minutid nende jutuajamist pealt kuulanud, sain aru, et see oli midagi nagu kolme arsti nõupidamise taolist. Tehti väliste tunnusemärkide järgi minu haiguse diagnoosi.

„Kukkus enne järve, nüüd on niisugused suured valud kõhus ja külmavärinad jooksevad üle selja,“ andis Riina ema kokkuvõtliku kirjelduse minu haiguse käigu kohta.

„Kopsupõletik,“ langetas võõras naine oma otsuse. „Meie sulane, näe, kukkus ka mineval aastal järve, talvel küll, ja sai kah kopsupõletiku. Või see suvelgi teist

moodi on. Minu isa-kadunuke ütles alati, et see meie järv, see pole kellegi hea järv. Kihvtine vesi olevat teisel. Minu ajal ei läinud ükski inimene sinna sisse, ainult mõisapreilid käisid vahel. Näe, ei läinud ka teistel elus hästi. Ühe, selle Emma-preili oma mees oli ta Saksa maal maha lasknud — mis neil seal jälle oli ütlemist ette tulnud — abieluinimeste asi — ja teine, see Margareeta-preili, suri ka õige noorelt. Tiisikus või mis asi tal sinna sisse oli löönud. Pindu ema teadis rääkida. Nojah, see meie sulane, Jaan oli ta nimi, praegu on teine vist Metsajaagul, oli tulnud mineval talvel nii pärast jõulu — nojah, ma mäletan, see oli just paar päeva enne seda, kui Kuristiku Peep meie Sohviel kosjas käis, — tulnud jah pimedas üle järve. Korruga tunneb, jää nagu hõljutanud ennast all. Tema vandanud ümber, et mis kurjavaimu tükk see nüüd peaks jälle olema, kui olnudki karmauhti sees. Jalad puutunud küll põhja — see oli seal Padakõrve pool otsas — aga välja ei saanud enam kuidagi. Ligunenud siis seal oma tund aega ära. Siis läinud Mullika peremees sealt mööda ja kiskunud ta tokiga välja. Noh siis oli kah, niikui koju tuli, haigus käes. Mina veel andsin teisele koirohu vett juua, muidu, kui midagi paistetanud, on see väga hea, aga midagi ei aidanud. Ei tea, kui kaua teie tüdruk kah pidi vees ligunema?“

„Nad vist olevat kohe välja roninud,“ ütles Riina ema.

„Nojah, meie sulane oli küll tund

Anna Haava 75-aastane.

Siiski on elu ilus,
ilus ja hunnitu suur!
Kõndinud mina ka madalusteed,
juhtinud siiski mind jumalaväed.
Keset ka saatuse pimed
loonud hing lootuse ilula.
Võitluses surmaga varju all
minuga jäänud mu elulaul.
Armastan sind, sina mu elu!
Läbi kõigi taevaste kestab su ilu.

aega olnud," kordas vööras naine.
„Aga eks ta mõnele mõju jälle ru-
tem kui teisele.“

„Ei tea,“ jätkas Riina ema oma kahtlemist, „kas meie omal on ikka kopsupöletik. Sa ütlesid, Jaanil ole-
vat rinnus valutanud, aga meie oma karjub hoopis kõhus valusid.“

Kahetsesin, et ma ei taibanud neid valusid natuke ülespoole seada, siis poleks olnud niipalju vaidlemist vaja.

„Ega see ei ole jah nii päris kindel,“ laskis nüüd ka komisjoni meesliige kuulda pörisevat häält. „Tal võib väga hästi ka kreeps olla.“

„Nii noorele inimesele, räägitakse, kreeps ei hakkavat veel,“ kaitses Riina ema mu tervist selle inimsoo kurja vaenlase vastu.

„Ei haigus küsi, kellele ta külge lööb, olgu noor või vana,“ tungis vastane oma lemmikuga peale.

„Mina olen kuulnud,“ lõi kolmas komisjoniliige oma teadmistega hulka, „et kreepsihaiged hoidvat näost kollased.“

„Oota, ma õige vaatan läbi akna, misuke see meie tüdruk on,“ ütles Riina ema.

Pigistasin silmad kinni. Või neil vaja teada, et kuulan pealt.

„Hoiab teine jah nagu natuke

kollakat moodi," teatas perenaine mõne sekundi pärast. See näitas, et ta oli juba pilgu sisse heitnud ja ma võisin jälle üles ärgata.

„Mis ta seal teeb?“ päris võõras naine.

„Magab.“

„Ahah! Oota, las ma ka vaatan.“

Teadagi uinusin jälle, püüdes oma arstidele võimalikult head muljet avaldada.

„Niisugune kondine paistab teine olevat," teatas võõras naine oma tähelepanekuid.

„Vaata, kui rumalasti ütleb saleda joone kohta," mõtlesin mina.

„Ega see teil vist küll jõua ei tea mis tööd ära teha," jätkati akna all.

„Ei ole teist veel sundinudki kuhugi," teatas Riina ema. „Paistab kaunis harjumata ka olema. Niisuguse tegemisest on teinekord rohkem kahju kui kasu.“

„See möldri ema olevat rääkinud," alustas võõras naine nagu viivitades, „ei tea, kas see on küll õige või, et ta olevat teil nii natuke puuduliku aruga. Et ühel öhtul — teie peremees tahtnud pörsaid laadale viia — olnud teine pörsad salaja kastist välja pildunud ja ise asemele roninud. Peremees ei ole midagi aru saanud, kastil olnud tekk üle visatud, ja tüdruk muudkui ruiganud sees nagu siga. Õnneks saanud möldri ema tee peal vastu ja saanud aru, et ega see ikka õige seahääl ei ole. Muidu oleks hull lasknudki enda laadale vedada, ja kus teistel hulk aega raisatud, ei tea, mille eest.“

„Näe," mõtlesin mina, „kus on ometi luuleanne maetud!“

„Mis ta lorab," pahandas Riina ema. „Pole meil tahtmiski olnud laadale sõita. Ja vot kus tuli mul õige häälekuulja välja.“

Järeldasin sellest, et Riina ema polnud informeeritud mu eileõhtusest seiklusest.

„Mina ütlesin ka," võttis võõras naine kohe teise noodi, „et mis ta ajab niisugust juttu. Ise ei kuule enam püssipaukugi, kui just kõrva ääres ei lasta, ja siis korraga tema saab aru, et ei olegi pörsa hääl.“

„Ta ju paistab nii natuke kerglase moega olevat," siirdus Riina ema jälle minu isiku kirjeldusele, „aga linnainimesed on peaaegu kõik niisugused. Egas sellepärast veel keegi loll ole.“

„Muidugi ei ole," pöördusid nüüd kõik ühel meel mõldri ema vastu. „Ta üldse on üks tigea iseloomuga vanainimene, teeb muudkui tühje jutte.“

„Aga kuidas see teie sulane terveks sai? Kas andsite midagi rohtu ka?“ küsis Riina ema, kes nähtavasti siiski hoidis rohkem kopsupõletiku kui „kreepsi" poole.

„Eks ikka saanud anda," hakkas võõras naine jälle oma tähtsust tundma. „Arsti tõime esialgu, selle vana Kaalepi sealt Mustamäelt. Hakkas teine ju esimesel öhtul kohe kõvasti oigama ja muudkui tahab ennast sängist välja veeretada. Tohter kirjutab mingisuguseid pulbreid — vanamees tõi apteegist ära kah. Kaheksa senti tükk maksid raiped, ja ei tea, mis seal veel ära ei olnud — natuke valget puru paberi sees. No ja siis kompressi käskis kah panna. Aga niisugune

vigurdamine ei aita midagi. Jaan sõi viis pulbrit korraka ära, ei tea mis, väherdab aga edasi. Mina ütlesin siis vanamehele, et proovime õige tubakavett. Minu ema-kadunuke, kui tal midagi viga oli, kas rinde alt valutas või kõht oli paisetes või rimatismus lõi jalgadesse, tema jõi alati tubakavett ja ütles, et kohe hakkas palju parem. Andsime siis Jaanile ka kruusitäie tubakavett. Jäi teine kohe magama nagu surnu. Me juba vanamehega ehmatasime ära, et nüüd on hing läinud Jumala juurde. Aga teisel hommikul ärkas teine üles ja ütles kohe palju parema olevat.

„Tubakavesi?“ mõtlesin ja tundsin mõrudat maitset suus. „Ega nad ometi mind ei kavatse selle mõjuva medikamendiga arstima hakata?“

„Ma olen kuulnud, et ussieli olevat ka igasugustele haigustele väga hea,“ rääkis Riina ema.

Kikitasin kõrvu. Ei tea, mis rohi see „ussieli“ peaks olema?

Sain seda kohe teada. Võõrale naisele näis see koht arstiteaduses sama tume olevat kui mullegi.

„Ussieli?“ küsis ta. „Ei ole nagu kuulnudki.“

„Ega seda jah uuema aja inimesed enam tea,“ oli Riina ema valmis lahkesti seletust andma, „aga minu vanaemal, ma mäletan, kui ma veel laps olin ja karjas käisin, oli seda alati pudeliga tagavaraks. Kui lõime põlve ära või hammas hakkas valutama, vanaema tõmbas teist ikka pilpaga peale. Tehti seda niiviisi, et püüti metsast madu kinni — parem kui kihvtine, see olevat kangem — ja aeti pudelisse.“

Siis pandi kõvasti kork peale ja riputati katuseveere alla päikese kätte. Seal ta pidi seisma paar nädalat koguni, kuni uss sooja käes täiesti eliks oli muutunud.“

„Ussil ju luud ka, need jäid ikka alles?“ uuris mehe hääl.

„Ei jäänud alles midagi,“ seletas Riina ema. Ussil olevat kondid ka niisugused sulavad. Ma ju ise nägin. Päril läbipaistev eli niisugune, natuke kollakat värvi.“

Mul kippus süda kurku ronima. „Ei tea, kas siit on kusagilt usse saada?“ mõtlesin hirmunult.

„Ta võib mõjuv küll olla,“ arvas võõras naine. „Mõtles, see kihvt kõik sulab sinna sisse ära.“

Kas nad kavatsetid selle rohuga mind kokku määrada või koguni sisse joota, seda polnud nende senisest jutust aru saada. Igatahes otsustasin, et kui näen siin majas kellegi käes pudelit läbipaistva kollaka vedelikuga, katsun seda, esimene asi, puruks lüüa. On kindlam.

„Mina aga ütlen,“ võttis nüüd võõras mees sõna enda kätte, „kõige kindlam rohi on ikka päris lihtne lambasõnnik. Leota paar pabulat vees ära, tilk piiritust peale kah ja haigusest pole enam haisugi. Mina oma perega olen eluaeg ainult seda rohtu tarvitanud ja näe, mis meil viga on. Terved kõik nagu kalad.“

„Seda jah,“ nõustusid naised.

Mina läksin hirmuga kuumaks. Nagu oleks tõepoolest mõni krees või kopsupõletik külge lõõnud.

„Parem lähen juba lehmade juurde,“ mõtlesin.

Mees asus pikemalt seletama

haigusi ja nende käike, mis ta kõik oma imerohuga oli välja ravinud. Kui tema sõnu uskuda, siis pidid küll hullud haigused olema, mis kõik tema perekonnale kallale kippusid. Näiteks tema naisel lõõnud korra herneid nahaalune täis. Pojale hakanud jälle keegi luupainaja peale käima. Ainult ma ei saanud õieti aru, kellele siis seda head rohtu juua anti, kas pojale või luupainajale. Tema ise neelanud korra, muidugi kogemata, kirja nõelu alla. Ka selle toonud imearstim välja, ja nii hästi, et ükski nõel ei puudunud.

„Seda võiks küll proovida,“ leidis Riina ema. „Mul on tilk piiritust kodus ka. Kui tüdruk just kohe terveks ei saa, ega ta kahju ka midagi tee.“

Tõusin süngis istukile.

Konverents siirdus akna alt eemale. Riina ema kuuldavasti lubas võõrastele enne lahkumist

veel oma vastseid põrsaid näidata, et kuulda nende asjatundlikku arvamist.

Ronisin süngist välja ja piilusin minejatele kardina tagant järele. Nad kadusid lauta. Mina hüppasin aknast välja ja lippasin minema. Usun, oleksin seda teinud ka sel juhul, kui mul tõepoolest oleks olnud nelikümmend üks kraadi palavikku. Usun, kui linnas haiglas ka sääraseid mõjuvad medikamendid tarvitusele võetakse, muidugi enne tarvitamist nende koostist haigetele teatades, siis ei leiduks paari tunni pärast enam üheski haiglas ühtegi patsienti. Juhataja võiks sõita välismaale ja panna kõik kuulsad kolleegid oma kiire ravimeetodi ees põlvili.

L. Tigane (vil.).

(Katke romaanist „Sõber meriröövel“.)

On üksindus . . .

**On üksindus mu hinge jätnud märgid,
on surunud ta haavu südame,
nüüd igatsus mul armastuse järgi,
kuid armutaim ei iial idane.**

**Seks liiga palju ta on tormis murdunud,
et korrakski veel tõusta elusse,
ja eluidugi on ammu surnud,
on kõdunenud vette, mudasse.**

**Ta kõdunenud mu enda silmavette,
mu hingehalbusse ta mandunud,
ja üksindus vaid valus jäänud kätte —
kesteab kuhu armastus kõik kandunud.**

A. R—a.

Mait Metsanurk 60-aastane.

Mait Metsanurk on sündinud 19. nov. 1879. a. tolleaegses Kärkna vallas. Töötas esialgu õpetajana ja pärastpoole ajakirjanikuna mitmete ajalehtede juures. Mait Metsanurgalt on ilmunud järgmised teosed: novellikogud: **Jumala lapsed** (1910), **Viimne päev** (1927), **Jutustused ja novellid** (Kogutud teosed I, 1929), **Elu murrab sisse** (1932), **Maine ike** (1933); jutustised: **Isamaa õilmed** (1908), **Toho-oja Anton** (1916), **Epp** (1920), **Jumalata** (1921), **Taniel heitleb** (1932); romaanid: **Vahesaare Villem** (1909), **Orjad** (1912), **Ennäe inimest** (1918), **Taavet Soovere elu ja surm** (1922), **Valge pilv** (1925), **Jäljetu haud** (1926), **Punane tuul** (1928), **Fr. Arraste ja pojad** (1930), **Ümera jõel** (1934), **Soosaare** (1936), **Kutsutud ja seatud** (1938); noorsoojutt: **Mändide all** (1933); näidendid: **Uues korteris** (1908), **Vagade elu** (1923), **Kindrali poeg** (1925), **Talupoja poeg** (1929), **Mässu vaim ehk agulirahvas läheb ajalukku** (1931), **Haljal oksal** (1932).

Käesoleva aasta romaan M. Metsanurgalt on ajaloolise sisuga **Tuli tuha all**.

Kodukaunistamisest ja selle tähtsusest.

Elame praegu küllaltki sündmusterikkas ja ärevas ajajärgus. Elutempo on muutunud ennenägemata kiireks ja nõuab lausa pingutust, kui tahad ajaga kaasa samuda. On saanud päris igapäevaseks nähtuseks, et üksikud riigid kaovad maailma võitlusareenilt ja nende kulul muutuvad teised jälle võimsamaks ja valmistavad sellega ikka rohkem ja rohkem hirmu oma naaberriikidele. Kõik need sünd-

mused on küll ülitähtsad üksikuile rahvastele ja riikidele, ei puuduta aga kaugeltki riikide ja rahvaste siseelusse puutuvaid küsimusi. Jättes kõrvale kiiretempolise ja närve pingutava välismaailma ja siirdudes oma kodumaale leiame, et siingi lahendatakse omaette kõik-sugu küsimusi.

Juba mõnda aega on kujunenud aktuaalseks küsimuseks kodukaunistamine. Sellega tegeldakse nii

linnas kui maal väga agarasti. Kodukaunistamise propageerijaiks on riik ühes omavalitsustega, organisatsioonid ja ka üksikisikud. Seda teostavad ja peavad teostama kõik kodanikud. Nii ajalehtedest kui ka ajakirjadest leiame sageli vastavasisulisi artikleid. Sel teel tahetakse ergutada kodanikke kodukaunistamisest osa võtma. Üksikud organisatsioonid korraldavad võistlusi auhindadega ja püüavad niiviisi asja vastu huvi äratada. Pean nentima, et see on väga tarvilik, sest kuidagi ometi peab laiemaid rahvahulki kaasa tõmbama sellele suurele üritusele. Meie riik on selles suhtes tunduvalt taha jäänud, eriti põhjamaa riikidest. Tahame ju meiegi kuuluda kultuur-rahvaste perre ja seepärast peame agarasti tegutsema kodukaunistamise alal, et jõuda järele teistele rahvastele.

Meie kodud nii linnas kui maal pole veel kaugeltki sellised, nagu on omane kultuurrahvale. On palju maitsetut ja inetut, mida saab ja tuleb muuta nägusaks. Maal leidub palju talusid, mis on ilmetud, korratud ja lagunud. Majad on värvimata, kodu ümbrus on kõle ja lage. Lähenedes ühele selliseist taludest märkame, et hoonestiku asend pole plaanikindel. Hooned on visatud segamini. Talud on sageli ehitatud lagedale maastikule või veekogude äärde, madalale ja soisele pinnale, olgugi et teinekord on läheduses hoopis sobivamaid ja nägusamaid kohti. Leiame ka selliseid talusid, kus elamuga võiks enam-vähem rahule

jääda, aga kus selle ilme on ära rikutud kõrvalhoonetega. Kui elamu on värvimata ja luitunud, siis jätab see õige kurva ja masendava pildi.

Astunud õuest tuppa leiame, et seal on veelgi rohkem korratust. Elamus pesitseb mustus, mööbel on vilets, põrand lagunud, seinad lupjamata, aknad igasuguseid potililli täis kuhjatud. Viimased on sageli jäetud hooletusse ja takistavad valguse pääsemist tuppa. Majas leidub võibolla ka mõni linliku välimusega kamber. See kuulub siis kas linnas õppinud peretüttele või noorele peremehele. Seal aga ei leidu midagi stiilset. Tuppa on kuhjatud mööblit, mis on vanamoeline ja ebaotstarbekohane. Seintele on asetatud kunstiliselt väärtusetuid pilte ja fotosid. Selline ruum annab selge pildi seal elavate inimeste halvast maitsest ja nõrgast vormitundest.

Maja ümber asuv õu on planeerimata ja loomade õu eraldamata inimeste omast. Tarad on lagunud, mitut liiki ja maitsetud. Värv, mis tervitab esimesena iga tallu tulijat, on tihti otse kole ja peletab ennem külalise tagasi, kui meelitab sisse astuma.

Aed, kui seda on üldse, on metsistunud. Puude all lobbab rohi, põõsad on vanad ja ei kannu enam vilja, puud on sammaldunud, ei ole aias lillepeenraid ega teeradu. Ühe sõnaga — aed on kui padrik, ei midagi ilusat ega kasulikku, sest puud on vanad ja puudub nende eest hoolitsev käsi, kõik on jäetud unarusse.

Mait Metsanurk karikatuuris.

(R. Tiitus.)

Kes on „kutsutud ja seatud“ sõitma „valgel pilvel“, mida tõukab edasi „punane tuul“, see on „talupoja pojana“ kõrgemal „kindrali pojast“, sest tal hõõgub „tuli tuha all“, mida „orjad“ ei oma.

(„Sädemetest“ 19. XI 1939.)

Avalikud ehitised, nagu valla-, kooli- ja rahvamajad, samuti rahvapargid on hilisemal ajal korrastatud ja ei jäta niipalju soovida kui talud. Nende eest hoolitsevad kohalikud vallavalitsused, koolijuhatajad ja organisatsioonid. Muidugi ei valitse ka neis paikades kõikjal kord; leidub rahvaparke, mis on täiel määral hooletusse jäänud.

Umbes selline on praegu üldpilt maal. Ei saa muidugi öelda,

et meil lausa puuduksid korralikud ja moodsad talud. Ei, kaugelki mitte, aga enamus meie taludest jätab veel palju soovida.

Kui siirdume maalt linna, siis on pilt kahtlemata parem. Majade välimus on nägusam ja tänavad jätavad parema mulje. Aga ka siin on veel palju vaja uuendada ja kaunimaks teha. On palju maitsetuid ja ilmetuid maju; nad on kas liiga hallid või liiga kirevad ning silmatorkavad. Palju jätab soo-

vida ka stiili puhtus. Leidub vähe stiilikaid maju, välja arvatud uue-
mad ehitised ja erandlinnaosad,
mis hilisemal ajal rajatud. Majad,
mis ei asetse otse tänava ääres,
võiksid olla eest ilusasti korrasta-
tud; sinna sobiksid lilled või ilu-
puud. Nad on aga enamasti lage-
dad. Juba mõne üksiku lillepeen-
raga tõstetaks tunduvalt maja
välist ilmet.

Meil on levinud arvamine, et
kodu on selline saladusi varjav
kindlus, kuhu võõra silm ei või
tungida. Elatakse täiesti isoleeri-
tult; seepärast on paljud krundid
ümbrisetud koledate kõrgete
plankudega, mis on tihti kas luitu-
nud või värvimata ja viltu vajunud.
Kui kõik selle plangu taga on aga
ilus ja korras, milleks siis varjata
seda teiste silmade eest? Väravad
on samuti massiivsed mürakad; ka
siin peaks olema kergust ja nagu-
sust. Õued, eriti aguliosades, on
korratud ja mustad.

Aiad on aga linnas tunduvalt
paremini korras kui maal. Iluaedu
leiame ometi vähe. Iga väiksemgi
maalapike on ära kasutatud ja lilli
ei leia kustki. Võiks siiski aed-
viljapeenarde kõrval leida natu-
kene ruumi lilledelegi. Kindlasti on
meeldivam liikuda aias, kus asu-
vad rõõmu pakkuvad lillepeenrad.

Vaadeldes lähemalt linnakorte-
rite olukorda näeme, et siingi jääb
palju soovida. Meie korterid pole
kaugeltki sobivad ja eeskujulikud
elamiseks. Vanemates majades on
pimedad puutreppidega koridorid,
väikeste akendega ja seetõttu hä-
marad toad. Suurimaks puuduseks

meie majade juures on see, et pal-
judes korterites pole vett. Õige-
mini öeldud, enamus maju on vesi-
varustuseeta. Teistes kultuurmaa-
des aga on haruldaseks nähtuseks
vesivarustuseeta korterid. Muidugi
annab see puudus end üsna
valusasti tunda. Ka ei tee pere-
mehed küllalt sageli remonti, mis-
tõttu korterid on seest väga korra-
tud. Ruumid on sisustatud maitse-
tult ja vähe leidub stiilset mööblit.
Toad on kuhjatud tihti täis vana-
moelist kraami, mis on tuppa ase-
tatud segamini ja juhuslikult. Kor-
terite sisustuses mängib osa aine-
line vaesus, aga ka maitsevaesus.

Avalikud pargid, puisteed ja
bulvarid on paljudes linnades hili-
semal ajal korda seatud. Aga on
vaja veel palju korraldada uutest,
äsa linnaõigused saanud linnades.
Väljasõidukohti pole jõutud ka
veel täiesti korda seada, õigem on,
et neid polegi korrastatud.

Nii tuleb meil kodukaunistami-
seks ära teha veel vägagi palju.
Igal pool leidub talusid ja maju,
mida oleks vaja korda seada. Loo-
mulikult ei saa maal korraga kogu
talude ulatuses kodukaunistamist
teostada, vaid seda tuleb teha
aegamööda ja jõukohaselt. On ilm-
selt võimatu kõiki hooneid maha
lõhkuda ja uued asemele ehitada.
Selleks puudub meil majanduslik
jõukus ja ka ettevõtlikkus. Vanad
talud peaksid rajama kindla plaani,
kuidas talu edaspidi järkjärgult
kujundada. Siis kui aja jooksul ehi-
tisi uuendatakse, tuleb seda teha
plaanikindlalt. Uued talud aga
rajatagu kohe põhjalikult läbimõel-

Mae Luha-Sonin †

27. november oli jälle üheks kurvaks päevaks TTG vilistlasperele ja meie koolile. Sel päeval lahkus maisest elust meile kõigile hästi tuntud ja lugupeetud vilistlane Mae Luha-Sonin. Matusetalitus toimus Tallinnas „Estonia“ kontsertsaalis, misjärele lahkunu põrm sängitati Tallinna Metsakalmistule.

Vil. Mae Luha sündis 13. märtsil 1910. a. Mõra mõisas Laiuse kihelkonnas. Peale alghariduse omandamist õppis ta Tartu Tütarlastegümnaasiumis, lõpetades selle 1928. a. kevadel. Ühtlasi õppis ta

Tartu Kõrgema Muusikakooli klaveri- ja lauluklassis. Omades silmapaistvaid näitleja- ja lauluvõimeid esines ta juba TTG-s koolipidudel solistina ja näidendite kandvamais osades. Vilistlasena on Mae Luha mitut puhku laulnud kooli aastapäeva- ja Vil.-kogu pidudel. Pärast „TTG“ lõpetamist kutsuti Mae Luha Pärnu „Endla“ teatri operetitrupi liikmeks. Äratanud siin oma võimetega tähelepanu, paluti ta peatselt Tallinna „Estonia“ teatrisse, kus ta operetijõuna andis rea meeldejäävaid kujusid. Viimastel aastatel oli ta „Estonia“ balleti muusika-repetiitoriks.

„Estonias“ olles abiellus Mae Luha Sotsiaalministeeriumi Töökaitse- ja Sotsiaalkindlustuse-osa-konna direktori Johan Soniniga.

Möödunud suvel 24. juulil viidi Mae Luha haiglasse, kus talle tehti pimesoole operatsioon. Sellele järgnesid aga komplikatsioonid peaaug, kujunedes kordkorralt peaaugu-põletikuks. Viimasele ei jõudnudki kurnatud organism vastu panna ja Mae Luhal tuli elust lahkuda parimais ja lootusrikkamais eluaastais.

Kuigi Mae Luha viibis kooli vilistlasena Tartust enamasti eemal, tundus ta TTG-le ometi väga lähedasena, olles TTG-d külastades ja väljaspool kooligi ikka nagu oma inime. Tema sümpaatiad TTG vastu olid õige tugevad. Kuna ta teatrijõuna oli suutnud ühtlasi omandada laiemate ringkondade tunnustuse ja inimesena oli huvitava omapära, siis tõi tema varajane lahkumine

TTG-sse ja ta rohkearvulisesse vilistlasperesse tõsise ja mõtlema paneva leina. On väga kahju, et nii vara tema nimi eluraamatust kustutati. Mälestused Mae Luhast

elavad aga ikka edasi TTG-lastest ringis.

Soovime kõik talle rahulikku puhkust Metsakalmistu mändide vaikusel.

K. R.

dud plaani järgi. Kohalikud omavalitsused peaksid selle eest hoolitsema ja tähelepanelikku järelevalvet teostama. Maal näeme sageli otstarbetuid ja kasutamiskõlbmatuid kõrvalhooneid. Need tuleks jalamaid lammutada; saab ju neist tulepuitu, kui mitte muud. Nn. koomitsad, mis on ehitatud teiste, mõnikord päris nägusate hoonete külge, tuleb samuti lammutada ja kõigi koomitsate asemele ehitada juba üks korralik panipaik. Värvipintsel on juba tugevasti tõstnud paljude talude välisilmel. Lastagu tal võimalikult rohkem liikuda hoonete välisseintel ja katustel.

Õu peaks tingimata eraldatama taraga nii, et loomad ei pääseks inimeste-õue. Tarad ja väravad olgu valmistatud maitsekalt ja samuti värvitud nagu hoonedki.

Seest tuleks elamuruumid muuta korralikumaks. Väikesed aknad tuleks suurendada. Samuti peaks agarasti asuma mööbli uuendamisele. Maal ei pruugiks mööbel olla kuigi hinnaline, peasi, et ta oleks stiilne. Eriti soovitav oleks eesti stiili mööbel, mis on väga ilus ja küllalt odav.

Loomulikult vajavad ka aiad palju korrastamist. Vanad ja viljakandmatud puud ja põõsad tuleks välja rookida, nende asemele aga

istutada noored puud ja põõsad. Aiad tuleb puhastada umbrohu ja rajada kõnniteid. Igasse aeda peaks tingimata lilli istutatama, sest leidub ju siin ikka lapike maad, mis muidu kasutamata seisab. Niipalju peaks igal inimesel ilutunnet olema, et ta aru saab, et ainult mõne õiega võib muuta kogu aed palju nägusamaks. Oleks väga kena, kui rajataks puisteid tallu sisseviivate teede äärde. Meil ollakse selles suhtes aga liiga praktilised, sest puud, mis põllu ääres kasvavad, varjavad vilja ja tekitavad mõnesugust kahju sellega. Koguni korrastatud park oleks mõeldav talu ligidal, mis ei ole siiski esmajärgulise tähtsusega.

Seni veel korrastamata valla-, kooli- ja rahvamajade ümbrused tuleks muuta nägusamaks. See on täiel määral võimalik, sest siin saavad vallavalitsustele kaasa aidata õpilased õpetajate juhtimisel, samuti lastevanemad ja ka organisatsioonid. Viimaste õul lasub eeskätt rahvamajade, nende ümbruste ja rahvaparkide kaunistamine.

Linnas tuleks vanu maju korrastada, neid kohendades, ümber ehitades ja maitsekalt värvides. Uued majad olgu kindlasti stiilsed ja plaanilt vastuvõetavad. Peab jälgima ühtlasi, et ehitatav maja

sobiks kõrvalehitiste ja naabermajadega. Majaesised tuleb korralikult planeerida ja lilled ning muruga kaunistada. Iseenesest mõista olgu õued puhtad ja kõrvalehitised (kuurid, pesuköök jm.) korras ja värvitud. Õues olgu aga ka mängumuru ja liivakastid lastele, samuti pingid istumiseks. Aiast peaks osa kuuluma iluaia alla. Tarad tuleks ka korda seada, enne kõike kõrged plangud ja õueväravad maha võtta ja need asendada maitsekate, rõõmsalt värvitud taradega.

Maja siseruumid olgu otstarbekohased ja inimelamute väärilised. Selle eest peavad hoolt kandma majaperemehed linnavalitsuse kontrolli all. Korterite sisustamine jääb loomulikult üürniku mureks, milles ta peab näitama oma maitsekust. Naispere kandku hoolt ta puhtuse ja ehtelise kaunistuse eest. Mööblit ei tarvitsegi olla palju, aga sellevastu olgu ta maitsekas ja stiilne. Nii peremehe kui üürniku mureks olgu, et korteris oleks palju ruumi, päikest ja õhku.

Avalikkudel platsidel, parkides, puisteedel ja väljasõidukohtades tuleks korraldamisi ja korrastamisi ette võtta, kus seda seni veel pole tehtud.

Riik ja omavalitsused peavad ikka jätkama kodukaunistamise-

propagandat, sest nad on selle tsentrumiks ja juhtijaks. Peetagu instruktoreid, kes oleksid kättesaadavad ka maainimestele ja annaksid nõu ja näpunäiteid igas vajalikus asjas. Peaks asutatama büroosid, kus oleks saadaval mitmesugused plaanid ja vastav kirjandus kodukaunistamise alalt. Linna-, maa- ja vallavalitsused valvaku, et uued ehitised ehitataks korralikult. Samuti peavad organisatsioonid kõigiti kaasa aitama kodukaunistamisele. Eriteadlased kirjutagu raamatuid ning artikleid ja andku juhiseid kauni kodu loomise kohta. Ka ajakirjandus õhutagu kodukaunistamist ja kirjutagu selle tähtsusest. Kodude omanikud peavad korraldama elamuid. Igaüks võtku kodukaunistamisest osa. Mehed hoolitsegu majade ja talude välise ilu eest, naised aga tehku kodud seest mugavaks ja nägusaks. Noored tegutsegu kaasa igal alal.

On päevselge, et kodukaunistamine on ülitähtis ülesanne meie kasvava kultuuri kõrval. Praegune seisukord jätab veel väga palju soovida. Peame panema kõik jõu ja oskuse tööle oma kodude kaunistamiseks. Selleks jõudu, energiat ja edu kõigile!

Ellen Tarvel.

Õpetaja ja õpilane eesti kirjanduses.

(Järg.)

Maurus hoolitseb Indreku eest kolm ja pool aastat, sest Indrek on aus, kuid tundelise ja õiglase iseloomuga noormees, kes ei saa kindlustada oma seisukohta, sest ta ei paindu võõrale mõjule. Noormees areneb kiiresti, tutvub linnaoludega, kuid siis tekib hingeline kriis, nimelt Indrek tutvub Mauruse tütre Ramildaga, keda hakkab armastama. Kui Ramilda läheb kopsuhaigena Saksa-maale sanatooriumi, siis palub Indrek Jumalat, et Ramilda saaks terveks. Teise hingelise kriisi põhjustab tütarlaps Moll, kes elab kõrvalmajas ja kellega Indrek tutvub tema 9-aastasest öde külastades. Indrek tahaks Molliga abielluda, kuid neiu nõuab, et ta mees saaks kuus 150 rubla palka ja oleks lõunast õhtuni vaba. Indrek tahab valmistuda kodukooli-õpetaja kutsele, kuid kui selgub, et Moll abiellub venelasega, siis ta katkestab õppimise. Ramilda surm lõõb täiesti Indreku hingelise tasakaalu kõikumale. Ta kaotab usu Jumalasse, kes ei parandanud Ramildat, ning kirjutab Jumalat salvava artikli, mistõttu peab koolist lahkuma. Nii lahkubki Indrek koolist teadmise- ja et sääli ta ei oleks suutnud edasi töö-tada.

Nagu öeldud, on Indrek koolis tuntud ausa ja õiglase õpilasena, mistõttu leiab poolehoidu eriti õpetajate keskel. Alati, kui midagi juhtub, siis härra Maurus palub seletust Indrekult, sest viimane on ta lemmik. Samuti püüavad teised õpetajad teada saada Indreku arvamist, sest ta on pikameelne ja tõsine.

Kui vaadelda teisi õpilasi, siis selgub, et siin on õige erinevaid tüüpe.

Eestlane Vainukägu on kena pikk poiss, lauk pahemal silmal, mis on õieti keelatud kooliõpilastel, kellel peavad olema põetud pääd. Vainukägu pühendab palju aega oma püksitriipude pressimisele. Tal on alati käed taskus, et triipe seada. Vainukäost pidi saama pastor, sellepärast ta tihti laulis ja harjutas jutlusepidamist.

Vainukäole on vastandiks Sikk, samuti eestlane, kes päärõhku paneb läikivatele

saabastele, mida poisid püüavad määrida. Tema õiendab poistega kõik tüliküsimused jõudu katsudes. Erihuviks on Siku pommide tõstmine, seepärast käib ta ringi muskleid tagudes.

Teist laadi poiss on saksa soost Müller, kes päältnäha on kahvatu, kuid oskab imehästi hobuse moodi hirnuda.

Huvitava õpilaskujuna esineb Laan, keda võib torkida, sest ta ei tee sellest väljagi, pidades kõiki väetiteks, keda ei taha lüüa. Ta kõnnib alati, raamat käes. Keeltest vaimustab teda ladina keel, mistõttu iga uustulnukalt küsib varga tähendust ladina keeles. Juba varakult on valutanud seda poissi varastamiskirg. Laan on moodustanud isegi varguste kohta täpse nimekirja ja on käsitlenud vargust seltskonnategevusena.

Pääle mainitute olgu Mauruse koolis õpilastest veel nimetatud vürst Bebutov Tifliisist, pan Hodkevits Varsavist ja inglane King, vabrikandi poeg Moskvast.

Hästi populaarne koolis on venelane krahv Mannheim, kes toob kooli unistava ja kurva laulu „Ükskord papil oli peni“, mida laulab varsti kogu kool, isegi õpetajad. Inglise ei laula kunagi, kuid ta tantsib, kui krahv laulab.

Kaunis lõbusasti mööduvad Mauruse õpilaste õhtud. Vahel ei piirdu õpilased ainult eneste vahel tekkinud askelduste ja tülidega, vaid mõnikord kiusavad nad ka õpetajaid, mängides neile vempe. Nii vahetab õpilane Elbe õpetaja Voitinski viinapudeli veepudeligale. Kui Maurust ei ole kodus, käivad õpilased õpetajate ustele koputamas, rikkudes öörahu.

Hiljem tuleb juurde uusi õpilasi, kellest väärib mainimist Paju, kes harrastab luuletamist emakeeles; seevastu Vellemaa luuletab vene keeles, sest siis olevat luuletusel suurem mõju. Nagu näha, puudub eesti soost õpilastel veel kindel patriotism.

Jälgides õpilaste elu klassis näeme, et õpilased saavad mitmesuguste tempudega hakkama, mis on sihitud otseselt õpetaja vastu. Näiteks ei meeldi õpilastele Kur-

lovi käitumine, sest kui ta õpilasi küsib, paneb ta neile ainult ühtesid, mistõttu õpilased üldse ei ilmu klassi, enne kui Maurus võtab uue õpetaja.

Saksa keele õpetaja püüab õpilastele seletada koopulat lauses, kuid õpilased vastavad seejärele igale küsimusele „koopula“.

Mis puutub õpilaste eraelusse, siis võib ütelda, et poiste keskel on levinud halvad kalduvused, nagu joomine, vargus jne. Tihti väljuvad poisid koolist ilma küsimata ja lähevad jooma või mujale mittesobivasse kohta. Suureks tõmbekohaks osutub tsirkus, mis on tulnud Tartu. Algul soodustab Maurus õpilaste minekut tsirkusse, andes neile priipääsmeidki, aga kui tuleb ilmsiks korrarikumisi, keelab ta säääl käimise, mida õpilased siiski sa-
laja jätkavad.

Kokku võttes ei saa meie täielikku ülevaadet veneagsest gümnaasiumist Eestis, sest Mauruse gümnaasium on iselaadi erakool, mille elu ja miljöö on põhjalikult erinevad ametlikkude õppeasutiste miljööst ja olukorrast.

Helmi Mäelo romaanis „Teras“ kajastub koolielu meie Vabadussõja aastailt. Eestis olid ainult vene koolid, kuid edumeelsete eesti haritlaste algatusel avatakse Tartus eestikeelne kool, mis pakub haridust eesti tütarlastele, et neist areneksid haritud eesti naised.

Õpetajad, kes esinevad H. Mäelo romaanis „Teras“, on enamasti eestimeel-
sed, elades kaasa Eesti iseseisvuse tekki-
mise momendile.

Tähtsamad õpetajad, keda kohtame H. Mäelo romaanis „Teras“, on: direktor, matemaatika-õpetaja Valmik, preili Viljäär, võimlemisõpetaja Aino Suominen, kes on rahvuselt soomlane, maateaduse-õpetaja Asu ja vene keele õpetaja Erm.

Direktorit iseloomustab suur püüdlik-
kus ja rahvustunne.

Rahvustunne avaldub direktori juures igas ta sõnas. Ta rõhutab, et nüüdsed õpilased on tulevased haritud naised, kellest oleneb suurel määral ka rahva üldine tase. Lõpuaktusel küsib direktor, et mida ta peaks andma õpilastele eluteele kaasa ja leiab, et peab andma terast, mis ei paindu, vaid ennemini murdub.

Huvitav õpetaja on preili Viljäär, kes

kunagi ei noomi õpilasi, ja kui klass saab pahandada, siis ta on kurb ja emalikul-
t andestav. Ta püüab ka õpilasi kaitsta, mida näeme sellest, et kui Vene keisri Nikolai sünnipäeva aktusel kukuvad Salme ja Valve vallatuse pärast maha, siis talutab preili Viljäär Salme saalist välja, nagu oleks see minestanud, sest ta kardab vene koolide-inspektorit, kes peab aktusekõnet.

Aino Suominen on soomlane, kuid rõhutab siiski õpilastele isamaa-armastust ja aitab tõsta õpilastes iseteadvust. Kui venelased ei anna eesti kooli õpilastele teed, kui tulevad tänaval vastu, siis preili Suominen ütleb, et lautajad on harimata rahvas.

Õpetajad on tunnis kõik õpetatava aine juures ega kaldu ainest kõrvale. Aino Suominen'i tunnid on alati huvitavaid, sest ta rakendab kõik õpilastele tegevusse, kombineerides igasuguseid uusi mängu ja harjutusi, mistõttu Suominen on igale õpilasele sümpaatne.

Matemaatika-õpetaja Sagarik tundub õpilastele kummalisena, sest ta ei näe ainult ette, vaid ka taha. Seletades midagi tahvli juures, selg klassi poole, näeb ta ometi, mis klassis sünnib, ning ütleb siis: „Teie seal akna all, palun klassi!“

Maateaduse-õpetaja Asu, kes seltsib venelastega, on tunnis pahane, tehes valusaid ja ülekohtusi märkusi õpilaste arusaamise kohta.

Õpetajad liiguvad palju väljaspool kooli, mistõttu on neil ka ülevaade sellest, kus õpilased viibivad ja mida nad teevad.

Eesti tütarlastegümnaasiumi õpilaskond on kindlapiiriline. Õpilaskonna moodustavad eesti tütarlapsed, kellest peab saama tulevane eesti haritlaskond.

Õpilastest esineb peategelasena Salme Vint, kes on maalt pärit. Päevakorral olavad vabadusideed kisuvad Salmegi kaasa. Koolis on Salme korralik, kuigi teeb oma sõbratari Valvega igasuguseid vallatusi.

Valve on võrdlemisi elav, tehes õpetajale koerustükke, kuid et ta alati süü üles tunnistab, ei ole õpetajadki tema peale vihased.

Vaadeldes õpilasi tunnis ilmneb, et ole-
neb täiesti õpilase tujust, kas kuulatakse õpetajat või mitte, mõnel juhul ka õpeta-

jast endast ja tunni sisust. Tujust tehtud vallatuseks võib nimetada õpetajalauale pulbri panemist, mis paneb õpetajad aevastama.

Õpilased teevad protestiks õpetajaile mitmesuguseid vallatusi, näiteks põgenevad klassist, ja kui õpetaja läheb kutsuma direktorit, leiab ta tagasi tulles klassi oma kohal. Õpilased maskeerivad oma koerust sellega, et nad olid olnud kohal, kuid õpetaja külastanud ehk kõrvalklassi, mis oli tühi.

Vahetunnil harrastavad õpilased ringmänge ja „vargamängu“. Tihti seltsivad õpilastega ka õpetajad, nagu Aino Suomenen.

Õpilaste elu väljaspool kooli avaldub mitmesugustes vabaduspüüetes. Organiseeritakse ühingu, mis taotleb iseseisvumismõtteid, korraldatakse koosolekuid, millest õpilased suurel arvul võtavad osa. Isegi suuremaid üritusi teostavad õpilased, nagu koolide rongkäiku sinimustvalgete lippudega raekoja ette.

Samal ajal saksa kui ka vene kooli õpilased peavad endid paremaks eesti õpilastest, neid kõikjal pilgates.

Tänapäeva õpetajat ja õpilast ei leia ülevaate J. Parijõe noorsooraamatus „Teraspoiss“. Autor kirjeldab mainitud teoses lastekodu, raskelt kasvatatavate õpilaste kooli ja tavalise kooli elu.

Õpilastest on peategelaseks Jaan, kes pärast ema surma satub lastekodusse, kus paistab silma oma visadusega, mistõttu võidab kõigi poolehoidu. Lastekodu koolis, kus töötavad mitu klassi koos, viibib ta vähe. Sealt siirdub Jaan linna kooli, kus satub vastuollu preili Kesaga, kellele ei meeldi elav poiss. Kord saalis vihistub preili Kesa ja küsib Jaanilt, et miks ta jookseb. Jaan vastab otsekoheselt: „Tahan.“ See vastus ärritab õpetajat, mistõttu see ütleb, et ta on raiskuläinud poiss ja et temale on asjata antud kooli poolt saapad. Jaan muutub tõsiseks ja käseb oma saapad tagasi võtta. Nüüd on õpetaja täiesti vihane ja nimetab poissi koeraks, kes on joosnud varjupaigast ära, kelle ema pöörab hausa ringi, kui seda kuuleb, ja kes oma hooldajale olevat kirstunaelaks. Jaan on muutunud vihaseks, kui ta hüüab: „Jätke minu ema rahule!“ See pa-

handus lõpeb Jaani raskelt kasvatatavate kooli saatmisega, sest preili Kesa ei nõustu Jaani samasse kooli jätmisega.

Sellest võib järeldada, et preili Kesa kui õpetaja on väga närviline ega suuda enda üle valitseda, vaid ütleb õpilasele teravaid ja solvavaid sõnu, millest ometi kasvataja peaks hoiduma.

Siirdudes raskelt kasvatatavate kooli, ilmneb hoopis teine pilt: õpilased on alati rakendatud huvikohasele tööle, mida tehakse rõõmuga. Õpilased on koolis korralikud, ainult üksikuid on vallutanud varastamiskirg. Kuid neile antakse pekka ja püütakse viia paremaile mõtteile. Kuid kunagi ei kohelda neid nii, nagu preili Kesa kohtles Jaani.

Jaan korraliku poisina, kes kunagi ei valeta, ei kaeba ega varasta, on koolis kaasõpilastele heaks eeskujuks. Ta mainitseb poisse, kes varastavad, ja sunnib neid asju tagasi viima või koostab võrkpalli kui ka korvpalli meeskondi, kellega treenib, et saavutada võistlusel esikoht. Säärane käitumine ei jää ka õpetajaile tähele panemata.

Õpilased harrastavad väljaspool kooli indiaanlaste mängu ja teevad katseid põgeneda kodumaalt. Juhataja viib poisid suuskadel metsa, kus peetakse sõda ja korraldatakse igasuguseid mängu, mis nii ruttu ei unune.

Õpetajaist esineb sümpaatse kujuna raskeltkasvatatavate laste kooli juhataja, kes rakendab poisse tegevusse mitmesugustele aladele, nagu uiskude valmistamisele, mida tehakse suure hoolega, sest igaüks soovib omade uiskudega uisutada. Kuigi juhataja laseb poisse nuhelda, kui nad korralikud ei ole, austavad ometi õpilased õpetajat, kes valmistab nendele rõõmu, muretsedes kooli uusi mänguriistu, ja kohtleb neid kui sõpru.

„Hea sõna võidab võõra väe,“ ütleb vanasõna. Nii näeme siingi, et õpetajad suudavad palju rohkem kasvatada lapsi headusega ja sõbralikkusega kui teravate märkustega.

Nagu eespool öeldust võib järeldada, leidub eesti kirjanduses mitmesuguseid õpetajas- kui ka õpilastüüpe. Veneaegsed vene õpetajad ei pane rõhku õpilaste heaolule, vaid neile on iseloomustavaks arutlemine, mis viib õpilased ainest kaugemale.

Ajaloo-klass kooli juubelmäituseit.

Hoopis teissugustena on kirjeldataud õpetajaid, kes tegutsevad Vabadussõja päevil. Nende juures on näha palju rohkem teadusehimu ning õpilaste vaimu eest hoolitsemist, sest need on eesti õpetajad, kes tahavad kasvatada tublisid eesti kodanikke.

Kaunis palju erinevaid õpilastüüpe leiame käsitletud teostes. Õpilane on ikka täis noorusjõudu, mida jagab ohtral käel

igale vastutulevale juhtumile. Veneaegne õpilane A. H. Tammsaare romaanis „Tõde ja õigus“ ei tunne veel huvi riikliku iseseisvuse vastu. Aga H. Mäelo romaanis „Teras“ näeme organiseerunud noori, kes teavad, milleks nad õpivad ja kes nad on.

O. Lutsu teoses kajastuvad õpilaste vallatused, mis tehtud noorusenergiast kui ka huvist tundmatute asjade vastu.

S. Sibul.

Jõulude eel.

(Veste.)

Varsti on jõulud, muidugi ka poolaasta lõpp.

See teadmine ajab kananaha ihule „heledaimalgi tüübil“. Pagan võtku neid poolaastaid ja tunnistusi!

No viimased päevad, press on pääl. Vana lugu: klassitoid on jalaga segada.

Algab ikka nii, et õpetaja tuleb klassi ja ütleb:

„Välktöö!“

Protest. Ulgumine ja hammaste-kiristamine. Tüdrukud oiqavad. Mõnel muutuvad juuksed halliks, teine saab närvišoki. Miski ei päästa hirmsat olukorda.

Ei-noh, ühesõnaga: töö algab.

Möödub kolm minutit.

„Lõpp! Lõpp!“ kamandab õpetaja. „Ära tuua! Iga sekundiga langeb töö väärtus!“

Segadus. Loomulikult metsik lärm. Oiged.

Teine õpetaja lööb tunde läbi lausa märkuste kirjutamisega. Eks

poolaasta lõpp näri närve. No siis istu kui keskaegses koolis. Kui püüad mõteldagi ninanuuskamise pääle, kohe krabiseb õpetaja sulg päeviku lehtedel.

Ülejäänud pedagoogid küsivad tunnid läbi.

Säält siis tulevad need kõverate kaeladega kahed ja halvemal juhul päris „pulgad“.

Mõni õpetaja peab siiski tarvilikuks võtta tunni kibeda töö hulka õpilaste „ultramodernsete“ soengute analüüsi.

Kuid õpilased vaesed kannatavad hirmsal kombel.

Neid kahekesi küll!

„Sa Jumal,“ kaebavad, „küll on elu hirmus!“

Vaesed, süütud kannatajad!

Kuid, Jumala eest, jõulude eel otsib kõige laisemgi raamatud välja. Pühib maha paksu tolmu. Teeb lahtigi. (Imet juhtub maailmas!) Aga kui hakata õige sügavamalt mõtlema, siis mis sa ometi hädaga teed.

Joostakse nobedasti ühest eratunnist teise: peab päästma, mis veel päästa on.

Eriti kukuvad verest välja priima õpilased. Löövad käsi kokku ja uluvad klassitööde eel:

„Ma ei oska midagi, mi-da-gi!“
Tulemus siiski viis.

Mida lähemale jõuludele, seda suurem on puudujate arv. On vana tuntud „nakkushaigus“, mis vaese õpilase surub ikka voodisse just esimeseks tunniks, halvemal juhul terveks päevaks. Mis sa teed, talvine aeg!

Ah jah, kui jõutakse niikaugemale, et pedagoogid on numbrid välja ladunud, pööritab igaüks taeva poole silmi ja ohkab:

„No saab kord ots pääle!“

Igivana traditsiooni kohaselt loetakse enne tunnistuste andmist numbreid. Neid pisaraid siis! Seda ebaõiglust! Ja ülekohtu, mis valitseb maailmas!

Kauplevad, uluvad, paluvad, et kas ikka kuidagi ei saaks, ikka kuidagi kolme välja! Kas või kokkuvõttegi! Jumala eest töotavad õpida. Tahavad, püüavad. Asi seegi!

Kuid ütle, mis ütled, no närud ajad, ausõna, on need semestri lõpud. Söövad paganad närve. Väsitavad ajusid. Igaüks juba välja ei kannata. Kuid elada saab.

A. K.

Kooli elu.

Kirjanduslik kohus.

1. dets. toimus meie kooli ruumes kõigi Tartu gümnaasiumide humanitaarringide korraldusel kirjanduslik kohus Dostojevski romaani „Kuritöö ja karistus“ peategelase Roskolnikovi üle. Saal kogunes õpilasi täis, kes jälgisid ilmse huviga laval toimuvat kohut. Algul kuulati üle tunnistajad. Siis andis arst-eriteadlane ülevaate kaebealuse tervislikust olukorrast. Sellele järgnesid süüdistajate ja kaitsjate kõned. Ajapuuduse tõttu jäid poolte vaidlused ära ja vandekohus läks otsekohe otsust tegema. Kaebealune leiti süüdi olevat 8 häälega poolt ja 2 häälega vastu, misjärel kohus mõistis Raskolnikovile ilma küllaldastena näivate põhjendusteta karmi karistuse — 10 aastat sunnitööd.

Läti Vabariigi aastapäeva aktus.

18. nov. korraldati õpilashommiku asemel Läti Vabariigi aastapäeva aktus. Aktusel kõneles dir. J. Adamson.

Klassihommikud.

23. nov. esines klassihommikul IIIb r. kl. Klaveril mängis Heli Kirsipuu Chopin'i „Valsi“ ja Asta Lauk deklameeris H. Visnapuu luuletuse „Muinasjutt Alaeast“.

7. dets. esines klassihommikul IIIa r. kl. Soome Vabariigi aastapäeva puhul pidas kõne õpil. H. Rämmel. Järgmisena deklameeris A. Vaher Runeberg'i luuletuse „Meie maa“ ja III g. õpil. A. Räisa esitas klaveril Merikanto „Ära nuta, emake“.

Häid jõulupühi ja veel paremat uut aastat

sooib oma lugejaskonnale „TLG“ toimetus.
